

ORTODOKSISEN USKONNON KOE 29.9.2017 HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Tutkintoaineen sensorikokous on hyväksynyt seuraavat hyvän vastauksen piirteet.

Uskonnonopetuksen keskeinen tehtävä on tukea opiskelijan uskonnollisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen muodostumista. Uskonnonopetuksessa tutustutaan uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa perehdytään ortodoksisen kirkon ja kristillisyyden kehittymisen vaiheisiin. Opetukseen kuuluvat myös ortodoksisen kirkon keskeiset opilliset ja eettiset periaatteet. Lisäksi tarkastellaan merkittäviä kristillisiä kirkkoja ja muita uskontoja. Uskontoja tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Uskonnon kokeessa on yhdeksän tehtävää, joista kokelaan tulee vastata viiteen. Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi tehtävää. Kustakin tehtävästä saa 0–20 pistettä. Osassa II on kolme tehtävää, joista saa 0–30 pistettä kustakin. Osan I tehtävistä voi vastata kolmeen, neljään tai viiteen ja osan II tehtävistä korkeintaan kahteen. Kokelas ei voi saavuttaa kokeen maksimipistemäärää (120), jos hän ei vastaa kahteen osan II tehtävään.

Koe sisältää luonteeltaan ja vaatimustasoltaan erilaisia tehtäviä. Osa tehtävistä edellyttää tiivistä ja lyhyttä vastaamista, osa puolestaan laajojen aihepiirien hallintaa ja esseemuotoista vastausta. Tehtävät voivat sisältää aineistoja, kuten tekstejä, kuvia, videoita, karttoja, diagrammeja, kaavioita ja tilastoja. Aineistojen tietoja tulee käyttää, soveltaa ja arvioida asianmukaisesti. Pääsääntöisesti vastauksessa tulee viitata aineistoihin. Tehtäviin voi sisältyä merkkimäärärajoituksia, jolloin kyse on vastauksen enimmäispituudesta. Siten merkkimäärän alittaminen ei alenna arvosanaa, mikäli vastauksen asiasisältö on riittävä ja ilmaisu selkeää. Huomattava merkkimäärän ylittäminen alentaa vastauksen arvosanaa.

Uskonnon kokeessa arvioidaan kokelaan tiedollista osaamista, tiedon käsittelyä ja vastauksen esitystapaa. Tiedollisen osaamisen osalta arvioidaan kokelaan uskonnon oppimäärän asiasisällön tuntemusta sekä keskeisten uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevien käsitteiden asianmukaista ja täsmällistä käyttöä. Lisäksi arvioidaan sitä, miten vastauksen sisältö vastaa tehtävänantoa ja miten onnistuneesti vastaus on rajattu. Kaikissa tehtävissä arvioinnin lähtökohtana on se, että vastausten tulee noudattaa tehtävänantoa. Mikäli tehtävässä edellytetään esimerkiksi vertailua, tätä korostetaan myös arvioinnissa. Tietosisältöjen suuri määrä ei ole ansio, mikäli tiedot ovat tehtävänannon kannalta epäolennaisia. Asiavirheet ja käsitteiden virheellinen käyttö alentavat vastauksen arvoa.

Tiedon käsittelyn osalta arvioidaan opiskelijan taitoa esittää, analysoida, arvioida ja soveltaa maailmankatsomuksia koskevaa tietoa. Huomiota kiinnitetään esitettyjen näkökohtien vaakuuttavuuteen, perusteluihin ja asioiden problematisointiin. Onnistunut vastaus ilmentää uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevien tietojen itsenäistä hallintaa, taitoa kehittää tietoa aiemmin omaksuttujen tietojen pohjalta sekä arvioida asioita analyttisesti monista

eri näkökulmista. Lisäksi asiasisällöt, perustellut kannanotot ja mielipiteet on erotettu selkeästi toisistaan.

Esitystapaa arvioidaan vastauksen johdonmukaisuuden, eheyden ja tyyllillisen sujuvuuden näkökulmista. Vastauksessa arvostetaan sujuvaa ja huoliteltua suomenkielistä asiatekstiä. Samojen asioiden toistaminen ja epäselvä tai sekava ilmaisutapa alentavat vastauksen arvoa.

Tiedollisen osaamisen tarkemmat kriteerit esitetään kunkin tehtävän kohdalla erikseen. Hyvän vastauksen piirteissä kuvataan kaksi erillistä arvioinnin kiintopistettä: hyvä vastaus, jolla tarkoitetaan pistemäärästä noin 50:tä prosenttia, sekä kiitettävä vastaus, jolla tarkoitetaan pistemäärästä noin 80:tä prosenttia. Moniosaisten tehtävien pisteet määritetään osakohtaisesti, ellei tehtävässä ole erikseen muuta mainittu. Mikäli tehtävä koostuu tavanomaista useammista osioista, pisteityksestä annetaan erilliset ohjeet. Laajoissa esseetehtävissä hyvän vastauksen piirteet ovat aina vain suuntaa-antavia. Ne sisältävät lähinnä lukiokursseihin liittyviä keskeisiä näkökohtia, mutta niiden lisäksi kokelaiden vastaukset voivat sisältää muita olennaisia seikkoja.

Yleisesti ottaen tiedollisen osaamisen ääripäitä ovat vastaukset, jotka eivät sisällä lainkaan aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja käsitteitä, ja vastaukset, jotka osoittavat aihealueen erinomaista hallintaa. Viimeksi mainituille tunnusomaista on esimerkiksi, että käsitteitä on käytetty asiantuntevasti ja luontevasti ja vastauksessa esitetyt tiedot ovat monipuolisia ja täsmällisiä. Näiden ääripäiden väliin sijoittuu niin kutsuttu hyvä vastaus, joka sisältää joitakin aihealueen kannalta olennaisia asioita ja jossa käsitteiden käyttö ja määrittely on pääosin asianmukaista. Tällainen vastaus voi kuitenkin sisältää myös yksittäisiä asiavirheitä.

Tyypillisesti tiedollinen osaaminen, tiedon käsittely ja esitystapa kytkeytyvät vastauksissa toisiinsa, sillä aihekokonaisuuden kannalta olennaisten tietojen hahmottaminen, asianmukaisten käsitteiden käyttö, argumentaation johdonmukaisuus ja tyyllillinen sujuvuus liittyvät yhteen. Alla esitetään erityisesti tiedon käsittelyä ja esitystapaa koskevat yleiset, suuntaa antavat kuvaukset, jotka havainnollistavat arviointiin vaikuttavia tekijöitä.

Heikoimmat vastaukset ovat tyyliään sekavia ja rakenteeltaan jäsentymättömiä ja vastaavat tehtävänantoon vain osittain tai eivät lainkaan. Tällaisissa vastauksissa tehtävän aineistoa ei hyödynnetä eikä esitettyjä näkemyksiä perustella pätevästi. Pistemäärältään tällaiset vastaukset jäävät tyypillisesti alle neljäsosaan kokonaispistemäärästä.

Alle puoleen kokonaispistemäärästä jäävät myös sellaiset vastaukset, joissa on esitetty yksi tai useampi aihealueen kannalta olennainen asia ja käsite mutta jotka ovat rakenteeltaan jäsentymättömiä ja tyyliään sekavia. Tällaisiin vastauksiin voi sisältyä myös toistoa, liioittelua, epäuskottavia perusteluja ja luettelomaisuutta.

Hyvä vastaus merkitsee arvioinnissa noin puolta kokonaispistemäärästä. Tällainen vastaus vastaa pääosin tehtävänantoa, ja siinä esitetään useita aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja näkökulmia. Tehtävään kuuluvaa aineistoa on hyödynnetty joiltain osin, ja vastauksessa on merkkejä tiedon soveltamisesta ja kehittelystä. Vastauksessa on nähtävissä pyrkimys johdonmukaiseen rakenteeseen ja asioiden perustelemiseen. Vastaus voi kuitenkin olla paikoin jäsentymätön ja luettelomainen, ja perustelut voivat olla pintapuolisia.

Kiitettävä vastaus vastaa noin 80:tä prosenttia kokonaispistemäärästä. Tällaisessa vastauksessa useat tehtävänannon kannalta olennaiset asiat ja näkökulmat on onnistuttu liittämään johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Vastaus on tehtävänannon mukainen ja kieliasultaan huoliteltu. Vastauksessa esitetyt perustelut ovat selkeitä ja monipuolisia, ja tietoa sovelletaan ja kehitellään uskottavasti.

Kaikkein korkeimpiin pistemääriin yltäville vastauksille on edellä mainittujen asioiden lisäksi tyypillistä, että niistä ilmenee aihealueen syvälinen ymmärtäminen ja kyky liittää asiat laajempiin yhteyksiin. Tehtävään sisältyviä aineistoja on hyödynnetty oivaltavasti ja toisiinsa suhteuttaen. Vastaukset ovat perusteluiltaan vakuuttavia ja kokonaisuutena hyvin argumentoituja. Ne voivat sisältää myös kekseliäitä ja yllättäviäkin näkökulmia sekä avauksia vaihtoehtoihin lähestymistapoihin.

Uskonnon digitaalisen ylioppilaskokeen arviointi

Pistemäärät	alle 25 %	25–50 %	50 % hyvä vastaus	80 % kiitettävä vastaus	yli 80 %
Tiedollinen osaaminen: arvioidaan opsin asiasisällön tuntemusta, käsitteiden asianmukaisista ja täsmällistä käyttöä, sisällön ja tehtävänannon vastaavuutta sekä vastauksen rajausta	sisältää hyvin vähän tai ei lainkaan aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja käsitteitä	esitetty yksi tai useampi aihealueen kannalta olennainen asia ja käsite	sisältää useita aihealueen kannalta olennaisia asioita, käsitteiden käyttö ja määrittely on pääosin asianmukaista; vastaus voi sisältää myös yksittäisiä asiasivirheitä (tarkemmat tehtäväkohtaiset kriteerit on esitetty hyvän vastauksen piirteissä)	osoittaa aihealueen kiitettävää hallintaa; käsitteitä on käytetty asianmukaisesti ja luontevasti ja vastauksessa esitetyt tiedot ovat monipuolisia ja täsmällisiä (tarkemmat tehtäväkohtaiset kriteerit on esitetty hyvän vastauksen piirteissä)	osoittaa aihealueen syvällistä ymmärtämistä ja kykyä liittää asiat laajempiin yhteyksiin
Tiedon käsittely ja esitystapa: arvioidaan kokeeseen taitoa esittää, analysoida, arvioida ja soveltaa tietoa; esitystapaa arvioidaan vastauksen johdonmukaisuuden, eheyden ja tyyllillisen sujuvuuden näkökulmista	tyylliltään sekava ja rakenteeltaan jäsentymätön; vastaa tehtävänantoon vain osittain tai ei lainkaan; tehtävän aineistoa ei hyödynnetä eikä esitettyjä näkemyksiä perustella pätevästi	rakenteeltaan jäsentymätön ja tyylliltään sekava; voi sisältää toistoja, liioittelua, epäuskottavia perusteluja ja luettelomaisuutta	vastaa pääosin tehtävänantoa; esitetty useita aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja näkökulmia; tehtävän aineistoa on hyödynnetty joiltain osin ja vastauksessa on merkkejä tiedon soveltamisesta ja kehittelystä; pyrkimys johdonmukaiseen rakenteeseen ja asioiden perustelemiseen; voi olla paikoin jäsentymätön ja luettelomainen; perustelut voivat olla pintapuolisia	useat tehtävänannon kannalta olennaiset asiat ja näkökulmat on liitetty johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi; vastaus on tehtävänannon mukainen ja kieliasultaan huoliteltu; esitetyt perustelut ovat selkeitä ja monipuolisia; tietoa sovelletaan ja kehitellään uskottavasti	tehtävän aineistoja on hyödynnetty oivaltavasti ja toisiinsa suhteuttaen; perustelut ovat vakuuttavia ja hyvin argumentoituja; voi sisältää kekseliäitäkin näkökulmia ja avauksia vaihtoehtoihin lähestymistapoihin

Osa I

1. Väittämiä ortodoksisesta kirkosta ja Raamatusta (20 p.)

Ortodoksinen kirkkohistoria

- 1.1. oikein
- 1.2. väärin
- 1.3. väärin
- 1.4. väärin

Uskonoppi

- 1.5. väärin
- 1.6. väärin
- 1.7. oikein
- 1.8. väärin

Raamattu

- 1.9. oikein
- 1.10. väärin
- 1.11. oikein
- 1.12. oikein

Etiikka

- 1.13. oikein
- 1.14. väärin
- 1.15. väärin
- 1.16. oikein

Suomen ortodoksinen kirkko

- 1.17. väärin
- 1.18. oikein
- 1.19. oikein
- 1.20. väärin

2. Uskontoon liittyvä paikka ja rituaali (20 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen.

2.1.

Video liittyy islamiin. Kyseessä on Mekassa sijaitseva Kaaban temppeli ja sitä ympäröivä temppelialue. Rituaalissa on kyse Mekkaan kohdistuvasta pyhiinvaelluksesta, joka suoritetaan kerran vuodessa pyhiinvaelluskuukauden aikaan. Tämä pyhiinvaellus on yksi viidestä muslimin velvollisuudesta, ja se tulisi suorittaa vähintään kerran elämässä, jos mahdollista. Videolla muslimit kiertävät Kaaban temppeliä osana pyhiinvaellukseen kuuluvia rituaaleja. Videon liittämistä oikeaan uskontoon saa 2 pistettä. Rituaalin tunnistamisesta pyhiinvaellukseksi Mekkaan tai Kaaban temppelialueelle saa 3 pistettä. Ohjepituuden ylittäminen yli 100 merkillä alentaa pistemäärää kahdella pisteellä.

2.2.

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten kokelas jäsentää ja kuinka monipuolisesti hän esittelee Mekan tai Kaaban temppelialueen erilaisia historiallisia, opillisia ja rituaalisia merkityksiä islamissa.

Hyvässä vastauksessa (7 p.) kokelas esittelee vähintään kolme seuraavista seikoista, jotka liittyvät Mekan ja Kaaban temppelialueen historialliseen, opilliseen tai rituaaliseen merkitykseen islamissa:

- Kaaba on kuutionmuotoinen rakennus, jota peittää nykyään musta kangas. Kaaban temppelialue on ollut rituaalikäytössä jo ennen islamin syntyä. Muhammadin nuoruudessa alue oli polyteistinen kulttipaikka, jossa muun muassa uhrattiin eläimiä.
- Islamin opin mukaan Kaaban temppelin on rakentanut Ibrahim poikansa Ismaelin kanssa. Alun perin paikalla olleen temppelin rakentajana pidetään profeetta Adamia.
- Islamin opin mukaan pyhiinvaellus Mekkaan on yksi islamin viidestä peruspilarista ja jokaisen muslimin velvollisuus ainakin kerran elämässä. Tästä velvollisuudesta ovat kuitenkin vapautettuja ne, joille matka Mekkaan on esimerkiksi terveydellisistä tai taloudellisista syistä mahdoton.
- Islamin opin mukaan muslimin velvollisuuksiin kuuluva pyhiinvaellus suoritetaan pyhiinvaelluskuukauden aikana ja siihen kuuluvat Koraanin ja perimätiedon määräämät rituaalit, joista osa sijoittuu Kaaban temppelialueelle ja osa sen lähialueille. Alueelle voidaan tehdä ns. pienempiä pyhiinvaelluksia myös muina aikoina.
- Profeetta Muhammad teki kannattajineen pyhiinvaelluksen Mekkaan ja Kaaban temppelialueelle vuonna 629; perimätieto Muhammadin suorittamista rituaaleista näkyy edelleen pyhiinvaelluksen yhteydessä suoritetuissa rituaaleissa.
- Pyhiinvaeltajat pukeutuvat yksinkertaisiin valkoisiin asuihin. Samanlainen pukeutuminen korostaa ihmisten samanarvoisuutta.
- Pyhiinvaelluskuukauden aikana Mekassa vieraillee vuosittain noin pari miljoonaa pyhiinvaeltajaa. Tulijoita olisi enemmänkin, mutta määrää on jouduttu rajoittamaan turvallisuussyistä.
- Pyhiinvaelluskuukauden päättää uhrijuhla id al-adha, jolloin muistellaan sitä, miten Ibrahim oli valmis uhraamaan poikansa Ismaelin. Muslimit viettävät juhlaa kaikkialla maailmassa.
- Kaaba liittyy myös muslimien rituaaliseen rukoukseen: muslimit suorittavat velvollisuuksiinsa kuuluvat viisi päivittäistä rukousta kääntyneinä kohti Mekassa sijaitsevaa Kaaba, joka on tässä mielessä islamilaisen maailman keskipiste.

Kiitettävässä vastauksessa (12 p.) kokelas esittelee monipuolisesti Mekan tai Kaaban temppelialueen historiallista, opillista ja rituaalista merkitystä islamissa ja mainitsee vähintään viisi edellä mainituista seikoista. Kiitettävässä vastauksessa otetaan jollakin tavalla huomioon kaikki kolme tehtävässä mainittua ulottuvuutta, joskin osa näkökohdista voidaan perustellusti liittää useampaan kuin yhteen ulottuvuuteen.

3. Raamatun tieteellinen tutkimus (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti, selkeästi ja ymmärrettävästi kokelas esittelee tieteellisen raamatuntutkimuksen päämääriä ja menetelmiä. Tehtävänanto on kaksiosainen.

Kysymykseen, miksi Raamattua tutkitaan tieteellisesti, on mahdollista vastata monin eri tavoin. Raamatun tutkimusta on motivoinut muun muassa se, että Raamattu on kristittyjen pyhä kirja ja sillä on ollut merkittävä vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin eri aikoina. Raamatun tutkimuksen tavoitteisiin kuuluu pyrkimys ymmärtää, mitä teksti on syntyänsä lukijoille merkinnyt. Raamatuntutkimuksen tavoitteena on saada tietoa Raamatun kirjojen synnystä ja sisällöstä tieteellisiä menetelmiä käyttäen. Tutkimus kohdistuu niin muinaisiin käsikirjoituksiin kuin Raamatun syntyajan historiaan ja kulttuuriin. Myös Raamatun tekstien tulkinta ja vaikutushistoria ovat tutkimuksen kohteena. Kokelas voi lähestyä kysymystä siitä, miksi Raamattua tutkitaan tieteellisesti, myös esimerkiksi yleisten tieteen päämäärien tai eksegetiikan historian näkökulmasta. Raamatun tutkimus palvelee sen käännytyötä.

Eksegetiikan perinteisiä tutkimusmenetelmiä ovat niin kutsutut historiallis-kriittiset menetelmät, jotka keskittyvät Raamatun tekstien tutkimiseen (esimerkiksi tekstikritiikki). Tutkimuksessa hyödynnetään kuitenkin jatkuvasti myös menetelmiä muilta tieteenaloilta, kuten arkeologiasta, sosiaalitieteistä ja kirjallisuustieteestä. Raamattua tutkitaan esimerkiksi seuraavin menetelmin:

- Vertaillaan Raamatun tekstien alkukielisiä käsikirjoituksia ja niissä esiintyviä erilaisia tekstimuotoja.
- Tarkastellaan tekstin yhtenäisyyttä.
- Tarkastellaan, millaisista pienemmistä osista teksti on koostettu.
- Tutkitaan, mitkä Raamatun tekstit viittaavat toisiinsa.
- Analysoidaan sanojen merkityksiä ja esimerkiksi runouden rakennetta.
- Tutkitaan muita historiallisia tekstejä, esineitä ja paikkoja, ja verrataan niistä saatua tietoa Raamatun teksteihin ja niiden sisältöön.
- Vertaillaan Raamatun tekstejä ja myöhemmin kirjoitettuja tekstejä, kuvia tai mediasisältöjä, jotta selviäisi, miten Raamatun tekstejä on tulkittu myöhemmin.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas osaa kuvailla vähintään kahta raamatuntutkimuksen tavoitetta. Lisäksi kokelas kuvaa pintapuolisesti vähintään kahta raamatuntutkimuksen menetelmää. Kokelas hahmottaa tieteellisen tutkimuksen ja muun Raamatun lukemisen eron.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas kuvaa monipuolisesti sekä tieteellisen raamatuntutkimuksen päämääriä että keinoja. Kokelas osaa käyttää tieteenalan sanastoa asianmukaisesti. Ansiona pidetään sitä, jos kokelas suhteuttaa Raamatun tieteellistä tutkimusta muihin Raamatun luku- ja käyttötapoihin.

Ortodoksisen kokelaan kiitettävässä vastauksessa tuodaan esille, että ortodoksisen kirkko ei pidä Raamatun nykyaikaista tieteellistä tutkimusta kirkon perinteen mukaisena eikä tutkimus vastaa kirkon suhtautumista Raamattuun. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö ortodoksisessa teologiassa olisi eksegeettistä tutkimusta. Ortodoksisessa eksegetiikassa tulee esille myös Raamatun tulkinta, joka pohjautuu kirkkoihin ja heidän Raamatun tekstien käsittelyynsä. Ortodoksinen perinne tarkastelee Raamattua myös pelastushistoriallisen tulkinnan kaut-

ta, mikä on samalla myös Vanhan ja Uuden testamentin sisältöjen tulkintaa pelastushistorian näkökulmasta.

4. Ortodoksisen kirkon käsitteitä (20 p.)

4.1.

Eukaristia on ehtoollisen sakramentti eli pyhä mysteerio, joka toimitetaan liturgia-palveluksen yhteydessä. Sana tarkoittaa myös kiitosuhria, joka liittyy Kristuksen ristin-kuolemaan ja hänen ylösnousemukseensa. Toimituksessa aineet, leipä ja viini, muuttuvat salaisella tavalla Kristuksen ruumiiksi ja vereksi.

4.2.

Panihida on jumlanpalvelus (rukoushetki), jossa muistellaan edemennyttä henkilöä ja rukoillaan hänen puolestaan. Tämä vainajan muistopalvelus toimitetaan heti kuoleman jälkeen sekä 3, 9 ja 40 päivää kuolemasta. Panihida toimitetaan aina kuoleman vuosipäivänä.

4.3.

Teofania on yksi ortodoksisen kirkon Jeesuksen elämään liittyvistä juhlista. Juhla liittyy tapahtumaan, jossa Jeesus sai kasteen Johannes Kastajalta Jordan-virrassa. Sana tarkoittaa Jumalan ilmestymistä kasteen yhteydessä. Siinä oli läsnä myös Pyhä Kolminaisuus (Isän ääni, kyyhkynen ja Kristus). Suomessa vietetään teofanian aikaan loppiaista.

4.4.

Skiitta on ortodoksisessa luotarikilvoituksessa pääluostarin alainen sivuluostari. Osa luostarin jäsenistä voi asua skiitoissa ja käydä pääluostarissa vain suurina juhlina.

4.5.

Monofysitismi on harhaoppi, jonka mukaan Kristuksella on vain yksi, jumalallinen luonto. Harhaoppi tuomittiin Khalkedonin kirkolliskokouksessa (vuonna 451). Tämä johti kirkon jakaantumiseen ja orientaalisten kirkkojen syntyyn.

5. Ortodoksisen kirkon ominaispiirteitä (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan kokelaan kykyä tunnistaa ortodoksisen kirkon symboliikkaa ja kirkollinen toimitus. Lisäksi arvioidaan tämän kirkollisen toimituksen kuvaamista ja merkitystä siihen osallistuville.

5.1.

Ortodoksisen kirkon sisäkuvasta ovat tunnistettavissa seuraavat asiat: Neitsyt Marian ikoni, seinämaalaus, kirkkolippu (horugvi), reliikkilipas, tuohusteline. Kustakin kohdasta saa 1 pisteen.

5.2.

Hyvässä vastauksessa (7 p.) kokelas tunnistaa kuvasta, että kaksi pappia on toimittamassa katumuksen sakramenttia. Se on yksi kirkon seitsemästä mysteerioista (sakramentista) ja kirkon sielunhoidollinen toimitus seurakuntalaiselle. Siinä keskustellaan papin kanssa omaatuntoa vaivaavista asioista. Kokelas osaa liittää sen ehtoollisen sakramenttiin. Kirkko toivoo siihen osallistumista ennen ehtoollista ja erityisesti paastonaikoina.

Kiitettävässä vastauksessa (12 p.) edellä kuvattuja asioita tarkastellaan monipuolisemmin ja syvällisemmin. Vastauksessa tarkastellaan myös papin roolia. Pappi on toimituksessa välittäjä seurakuntalaisen ja Jumalan välillä. Hän antaa toimitukseen osallistuvalla hengellisiä ohjeita ja tukea kirkon eettisten periaatteiden noudattamiseen tämän omassa elämässä. Pappi on aina vaitiolovelvollinen hänelle kerrotuista asioista. Joissakin tapauksissa, kuten kuullessaan rikosten suunnittelusta, papin tulee ilmoittaa asiasta viranomaisille, mutta hän ei voi paljastaa henkilöä. Katumuksen sakramentissa kuultua, jo tehtyä rikosta ei voi myöskään ilmiantaa.

6. Uskontoihin ja uskonnon merkitykseen liittyviä väitteitä (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan kokelaan kannanottojen perusteluja ja niiden relevanttiutta väittämän suhteen.

Hyvässä vastauksessa kokelas osaa määritellä kannanottonsa perusteeksi jonkin kysymykseen liittyvän lain, sopimuksen tai muun perustellun näkökulman. Kiitettävässä vastauksessa kokelas perustelee laajemmin näkemystään. Ansiona pidetään sitä, jos kokelas arvioi väitteitä monipuolisesti eri näkökulmista.

6.1.

Oikeus uskontoon määritellään monissa asiakirjoissa, mm. Suomen perustuslaissa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja uskonnonvapauslaissa. Uskonto tai maailmankatsomus on tapa ymmärtää itseä tai ympäröivää maailmaa. Uskonnolliset yhteisöt ovat osalle ihmisistä tärkeitä arvoyhteisöjä. Uskonto voi olla osa ihmisen identiteettiä, mutta identiteettiin kuuluu aina myös monia muita osatekijöitä.

6.2.

Positiivinen uskonnonvapaus ei ole vapautta uskonnosta vaan vapaus uskontoon. Uskonnon harjoittaminen on oikeus, ei velvollisuus. Ketään ei voi pakottaa toimimaan vakaumuksensa vastaisesti. Ihmisellä on oikeus kuulua tai liittyä uskonnolliseen yhteisöön tai olla kuulumatta. Alaikäisen puolesta tätä oikeutta käyttää huoltaja. Tämä on myös koulun katsomusopetuksen lähtökohta.

6.3.

Uskonnolliset motiivit ovat mukana useissa maailman konflikteissa. Ihmisiä motivoidaan uskonnolla (esim. uskonnollinen terrorismi), vaikka konfliktin taustalla ovat usein taloudelliset ja poliittiset syyt. Esimerkkejä: kysymys Palestiinan valtiosta (islaminuskoiset arabit ja juutalaiset), Syyriassa taistelevat hallituksen joukot ja useat islaminuskoiset ryhmittymät.

6.4.

Kristinuskon ja islam ovat niin sanottuja Abrahamin uskontoja. Molemmat ovat myös monoteistisiä kirjauskontoja. Niillä on yhteiset juuret ja yhteisiä pyhiä henkilöitä, esimerkiksi Jeesus ja Maria. Kristinuskossa Jumala määritellään kolmiyhteisenä: "Isä, Poika ja Pyhä Henki". Tätä pidetään islamin uskossa monoteistisen jumalauskon vastaisena. Kristinuskolla ja islamilla on yhteiset juuret ja sama historiallinen lähtökohta, mutta erilainen tapa kuvata Jumalan pelastussuunnitelmaa.

Osa II

7. Panortodoksisen synodin kannanotto (30 p.)

Vastauksessa arvioidaan kokelaan kirkolliskokousten historian tuntemusta ja hänen kykyään havaita kirkon eettisen opetuksen yhteys Raamattuun ja muuhun kirkon perinteeseen.

7.1.

Hyvässä vastauksessa (7 p.) kokelas tuntee käsitteen panortodoksinen ja tietää, että synodi tarkoittaa ortodoksisen maailman kirkolliskokousta. Hän tietää myös, että siihen voivat osallistua kaikkien patriarkaattien ja itsenäisten kirkkojen päämiehet. Hän osaa arvioida syitä kokouksen koolle kutsumiseen.

Kiitettävässä vastauksessa (12 p.) kokelas osaa rinnastaa kokouksen ekumeenisiin kirkolliskokouksiin (vuosina 325–787), joissa ratkaistiin kanonisia ja opillisia ongelmia. Hän tietää, että panortodoksisen kokouksen ajatus on pyrkiä säilyttämään ortodoksisen maailman ykseys ja että kokouksen päätökset ovat koko ortodoksista maailmaa velvoittavia. Hän osaa mainita jonkin kysymyksen, joka vaatii panortodoksisen kokouksen hyväksynnän. Tällainen on esim. kysymys siitä, kenet voi vihkiä sakramentaalisesti avioliittoon.

7.2.

Hyvässä vastauksessa (7 p.) kokelas tietää vähintään kaksi ortodoksisen etiikan lähtökohtaa (esim. kymmenen käskyä ja jonkin Jeesuksen eettisistä opetuksista) ja osaa soveltaa niitä kokouksen dokumenttiin. Hän pystyy kertomaan jonkin esimerkin pakolaiskysymyksestä ja siihen liittyvästä toiminnasta etiikan näkökulmasta.

Kiitettävässä (12 p.) vastauksessa kokelas tuo esiin monipuolisemmin ortodoksisen etiikan perusteita. Hän mainitsee rakkauden kaksoiskäskyn ja Paavalin opetuksen ihmisestä Jumalan työtoverina (synergiaperiaate). Hän tietää, että eettisessä opetuksessa on keskeistä käsitys ihmisestä Jumalan kuvana. Uskon pitää näkyä uskon mukaisina tekoina. Hän osaa antaa esimerkkejä pakolaiskysymyksen näkökulmasta. Kiitettävässä vastauksessa kokelas tuo esille, että Moskovan patriarkaatti ei osallistunut synodiin ja että se kyseenalaistaa synodin merkityksen.

8. Ortodoksisen kirkon näkemys uskosta (30 p.)

Vastauksessa arvioidaan, kuinka hyvin kokelas tuntee ortodoksisen kirkon uskonopin perusteet ja opetuksen. Lisäksi tarkastellaan hänen kykyään soveltaa tätä tietoa siihen, miten oppi tulee esille kirkon ja yksilön elämässä.

8.1.

Hyvässä vastauksessa (7 p.) kokelas osaa määritellä sen, että ortodoksisen kirkon uskonäkemys perustuu apostoliseen perinteeseen ja pyhään traditioon, jonka tärkein osa on Raamattu. Vastauksessa tarkastellaan nikealais-konstantinopolilaista uskontunnustusta (vuodelta 381), jonka mukaan uskon ydin on usko Kolmiyhteiseen Jumalaan, Isään, Poikaan ja Pyhään Henkeen.

Kiitettävässä vastauksessa (12 p.) kokelas osaa määritellä myös, mitä pyhä traditio tarkoittaa (apostolinen opetus, ekumeeniset kirkolliskokoukset, kirkkoisät jne.), ja hän osaa tarkastella Pyhää Kolminaisuutta pelastushistorian kannalta (Jumalan pelastussuunnitelma, Kristuksen kärsimys ja ylösnouseminen).

8.2.

Hyvässä vastauksessa (7 p.) kokelas tarkastelee ortodoksisuuden näkymistä sekä ulkoisten tunnusmerkkien että yksilön toiminnan ja tapojen kautta. Hyvässä vastauksessa mainitaan vähintään kuusi seuraavista asioista. Ortodoksilla on risti kaulassa, kodissa on ikoneita tai rukousnurkka. Hänellä voi olla myös rukousnauha ranteessa. Kodeissa voidaan toimittaa kodin siunaus. Myös auto tai tietokone voidaan siunata käyttöä varten. Paasto- ja juhla-ajat tulevat myös esille ortodoksien elämässä niihin liittyvine tapoineen. Vastauksessa tuodaan esille myös jumalanpalveluselämään ja sakramentteihin osallistuminen. Ristinmerkki ja sen tekeminen on myös yksi tunnuspiirre.

Kiitettävässä vastauksessa (12 p.) kokelas pohtii laajemmin ja perusteellisemmin edellä mainittuja asioita sekä ortodoksisen uskon merkitystä eettisissä asioissa. Hän pohtii ortodoksisen kirkon opetuksen mukaista suhtautumista aborttiin, eutanasiaan tai suhdetta luontoon ja ympäristöön. Kokelas tuo esille myös kirkon opetuksen mukaisen suhtautumisen lähimmäisiin ja toisten auttamiseen. Hän tarkastelee syvemmin ortodoksin hartauden harjoittamisen piirteitä, kuten katumuksen ja ehtoollisen sakramentteihin osallistumisen merkitystä ihmisen pelastumisen ja Jumalasuhteen kannalta. Ortodoksisuuteen kuuluvat myös pyhiinvaellusten tekeminen tai joidenkin kohdalla luostariviljoittelu.

9. Juhlien kulttuuriset ja uskonnolliset kerrostumat (30 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen: kohdan 9.1. enimmäispistemäärä on 20 ja kohdan 9.2. on 10.

9.1.

Vastauksessa arvioidaan, kuinka monipuolisesti kokelas kuvaa joulun, pääsiäiseen ja itsenäisyyspäivään liittyviä juhlatapoja nyky-Suomessa ja kuinka vakuuttavasti hän arvioi sitä, miten eri aikakausien uskonnolliset ja kulttuuriset piirteet näkyvät näiden juhlien vietossa.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas kuvaa, miten joulua, pääsiäistä ja itsenäisyyspäivää tyyppillisesti vietetään nyky-Suomessa. Kokelas tunnistaa joulun ja pääsiäisen vietossa sekä kristillisiä tapoja (esimerkiksi osallistuminen joulukirkkoon tai pääsiäisyön messuun) että juhlien esikristillisiä ja maallistuneita piirteitä (esimerkiksi olkikoristeet jouluna, runsaiden joululahjojen ostaminen). Juhlien ajoitukseen suhtaudutaan arvioinnissa väljästi: kokelas voi tuoda esiin esimerkiksi suositut Kauneimmat joululaulut -yhteislaulutilaisuudet joulun alla tai pääsiäisnoidat virpomassa palmusunnuntaina ja muut noitaperinteet lankalauantaina.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas arvioi monipuolisesti niin esikristillisen ajan, kristillisen ajan kuin modernin kulutusyhteiskunnan vaikutusta juhlaperinteeseen. Opiskelija voi vastauksessaan eritellä suomalaisessa kulttuurissa esiintyviä itäisestä ja läntisestä kristillisestä perinteestä tulevia tapoja ja käytänteitä sekä niiden sekoittumista. Kokelas tunnistaa kansallisuusaat-

teen ja kristinuskon yhtymäkohtia (esimerkiksi itsenäisyyspäivän juhla jumalanpalvelus, kynttilät sankarihaudoilla) suomalaisessa juhlaperinteessä. Kokelas hyödyntää historian tietämystään, mutta vastauksen fokus on nykyajassa.

Edellisen lisäksi hyvässä vastauksessa ortodoksinen kokelas tuo esille kirkon perinteen mukaisen jouluun ja pääsiäiseen liittyvän paaston. Itsenäisyyspäivän osalta hän tarkastelee ortodoksinen kirkon näkyvyyttä juhlapäivän vietossa. Hän tuo esille myös samaan ajankohtaan liittyvän Pyhän Nikolaoksen muistopäivän ja sen sisällön pääpiirteissään.

Kiitettävässä vastauksessa tarkastellaan pääsiäiseen liittyvää paastoa sekä jumalanpalveluselämää tarkemmin sekä pohditaan paaston merkitystä ja näkymistä nykyään, unohtamatta ortodoksista ruokaperinnettä.

9.2.

Vastauksessa arvioidaan sen monipuolisuutta ja perusteluiden uskottavuutta. Kokelas hyödyntää vastauksessa tietämystään suomalaisen uskonnollisuuden ja yhteiskunnan kehityslinjoista. Mahdollisia näkökohtia ovat esimerkiksi

- maallistuminen ja uskonnoton tapakulttuuri
- uushenkisyys
- yhteiskunnan moniarvoistuminen, elämäntapojen monimuotoisuus
- juhla kulttuurin yksilökeskeistyminen ja pirstaloituminen
- maahanmuutto, globalisaatio ja moniuskontoisuus
- kirkon ja valtiovallan suhde
- Suomen alueelliset erot.

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas perustelee joko yhden kehityskulun huomioon ottaen syvällisesti tai kahta kehityskulkua tarkastellen pintapuolisemmin, millainen merkitys joululla, pääsiäisellä tai itsenäisyyspäivällä on suomalaisille 30 vuoden kuluttua.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas tarkastelee uskottavasti valitsemansa juhlan merkitystä kiinnittäen huomiota useisiin edellä mainittuihin näkökohtiin tai esittäen muita perusteltuja näkemyksiä. Vastauksen ansioksi katsotaan, mikäli kokelas soveltaa siinä laajasti tietämystään suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen kehityslinjoista.